Υπόθεση C-797/21

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία κατάθεσης:

15 Δεκεμβρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Sofiyski rayonen sad (Βουλγαρία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

15 Δεκεμβρίου 2021

Αιτών:

Y. YA.

Καθής:

K. P.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Η διαδικασία κινήθηκε κατόπιν αίτησης του Y. YA. για την έκδοση διάταξης ασφαλιστικών μέτρων προκειμένου να προστατευθεί από τη βία. Επί του παρόντος, μόνον το ζήτημα των δικαστικών εξόδων εκκρεμεί ακόμη στο πλαίσιο της διαδικασίας, σχετικά με τα οποία υποβάλλεται και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Σύμφωνα με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δύο ομάδες ερωτημάτων τα οποία αφορούν την ερμηνεία διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Η πρώτη ομάδα αφορά την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών και, ειδικότερα, τη συμβατότητα των κανόνων σχετικά με τη μακροχρόνια απόσπαση δικαστών κατά τη βουλγαρική νομοθεσία με την απαίτηση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των δικαστηρίων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δεύτερη ομάδα ερωτημάτων αφορά τα αποτελέσματα

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

νομικών πράξεων που εκδίδονται από δικαστικό σχηματισμό ο οποίος ενδεχομένως δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα ανεξάρτητου δικαστηρίου όταν αυτές περιέχουν εντολές προς κατώτερο εθνικό δικαστήριο.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ την έννοια ότι, όταν σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτρέπεται η επ' αόριστον απόσπαση δικαστών με τη συναίνεσή τους σε ανώτερο δικαστήριο, δυνάμει αποφάσεως διοικητικού οργάνου της δικαστικής εξουσίας το οποίο είναι ανεξάρτητο από τα άλλα όργανα του κράτους, παρά τον καθορισμό των προϋποθέσεων για τη λήψη απόφασης περί τερματισμού της απόσπασης και την πρόβλεψη δυνατότητας άσκησης ενδίκου βοηθήματος, άνευ ωστόσο ανασταλτικού αποτελέσματος, κατά της εν λόγω απόφασης, δεν προβλέπονται για τους πολίτες, για τον λόγο ότι θίγεται η ανεξαρτησία των δικαστηρίων, τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία ; Βάσει ποιων συγκεκριμένων κριτηρίων πρέπει να εξετασθεί αν η απόσπαση επ' αόριστον είναι επιτρεπτή;

2. Θα ήταν διαφορετική η απάντηση στο πρώτο ερώτημα εάν προβλέπονται μεν και υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο οι προϋποθέσεις για τη λήψη της απόφασης περί τερματισμού της απόσπασης, πλην όμως ούτε προβλέπονται ούτε υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο οι προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης όσον αφορά την επιλογή των προς απόσπαση δικαστών;

3. Πρέπει οι αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές, εάν στο πρώτο ερώτημα δοθεί η απάντηση ότι η απόσπαση δικαστών είναι, υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις και εφόσον τηρούνται αντικειμενικοί κανόνες, νόμιμη, όταν εξετάζουν εάν το εθνικό καθεστώς αντιβαίνει προς την απαίτηση περί πρόβλεψης των αναγκαίων ενδίκων βοηθημάτων και μέσων σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνον τα κριτήρια που προβλέπονται στον νόμο, αλλά και τον τρόπο εφαρμογής τους;

4. Έχει η απόφαση 2006/929/ΕΚ της Επιτροπής την έννοια ότι η απάντηση στα ανωτέρω τρία ερωτήματα θα ήταν διαφορετική, εάν διαπιστωνόταν ότι έχει θεσπιστεί εθνική πρακτική αποσπάσεων, βασιζόμενη σε κανόνες παρόμοιους προς την ισχύουσα κανονιστική ρύθμιση, και ότι το γεγονός αυτό έχει προκαλέσει τη διατύπωση αντιρρήσεων στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου που θεσπίζεται με την εν λόγω απόφαση;

5. Εάν διαπιστωθεί ότι οι εθνικές διατάξεις για την απόσπαση δικαστών αντιβαίνουν ενδεχομένως προς την υποχρέωση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ περί πρόβλεψης ενδίκων μέσων και βοηθημάτων τα οποία απαιτούνται προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία, έχει, στην περίπτωση αυτή, η εν λόγω διάταξη την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε ανώτερο δικαστήριο, στον σχηματισμό του οποίου συμμετείχε αποσπασμένος δικαστής, να απευθύνει δεσμευτικές εντολές προς εθνικό

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

δικαστήριο; Ειδικότερα, πάσχουν ελάττωμα οι εντολές οι οποίες δεν αφορούν τη διαφορά επί της ουσίας, αλλά επιβάλλουν τη διενέργεια ορισμένων διαδικαστικών πράξεων;

Η νομοθεσία και η νομολογία της Ένωσης

Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, (EU:C:2018:117, σκέψεις 32 έως 37)

Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-558/18 και C-563/18 (EU:C:2020:234, σκέψεις 34, 35 και 46 έως 48)

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός), C-487/19 (EU:C:2021:798, σκέψη 94)

Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2017, CHEZ Elektro Bulgaria και FrontEx International, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-427/16 και C-428/16 (EU:C:2017:890)

Απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-748/19 έως C-754/19 (EU:C:2021:931, σκέψεις 78 έως 86)

Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociaţia «Forumul Judecătorilor din România», συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19 (EU:C:2021:393)

Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, Elchinov, C-173/09 (EU:C:2010:581)

Εθνική νομοθεσία

Konstitutsia na Republika Balgaria (Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας) – προοίμιο, άρθρα 8, 117, 129, 130, 130a, 133

Zakon za sadebnata vlast (νόμος περί δικαστηρίων, στο εξής: ZSV) – άρθρα 2, 5, 16, 30, 36, 87, 107, 160, 165, 176, 178, 188, 189, 191a, 192 και 193, άρθρο 227, παράγραφοι 1 και 2

Zakon za zashtita ot domashnoto nasilie (νόμος περί προστασίας από την ενδοοικογενειακή βία)

Grazhdanski protsesualen kodeks (κώδικας πολιτικής δικονομίας, στο εξής: GPK) – άρθρα 20, 21, 22, 78, 81, 248, 252, 258, 274, 278

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Pravilnik za administratsiata v sadilishtata (νόμος περί διοικήσεως των δικαστηρίων) – άρθρο 80

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της κύριας δίκης

Πραγματικά περιστατικά

1 Η διαδικασία κινήθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2020 κατόπιν αίτησης του Y. YA. για την έκδοση διάταξης ασφαλιστικών μέτρων προκειμένου να προστατευθεί από τη βία, στην οποία υποστήριζε ότι ο ίδιος και η ανήλικη θυγατέρα του υπήρξαν θύματα βίας εκ μέρους της καθής K. P.. Στο πλαίσιο της διαδικασίας, η 3η Ιουλίου 2020 ορίσθηκε ως δικάσιμος για την προφορική συζήτηση.

2 Στις 15 Μαΐου 2020, ο αιτών αιτήθηκε ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου (Sofiyski gradski sad, περιφερειακού δικαστηρίου Σόφιας, Βουλγαρία, στο εξής: SGS) την επιτάχυνση της διαδικασίας διά του καθορισμού προθεσμίας από το αιτούν δικαστήριο για τη διενέργεια των διαδικαστικών πράξεων (λεγόμενη «αίτηση για καθορισμό προθεσμίας σε περίπτωση καθυστέρησης»). Με διάταξη του SGS της 2ας Ιουλίου 2020, η αίτηση αυτή απορρίφθηκε.

3 Με αίτηση η οποία υποβλήθηκε την ίδια ημέρα και δεν κατατέθηκε ενώπιον του SGS, όπου βρισκόταν εκείνη τη στιγμή ο φάκελος της δικογραφίας, αλλά ενώπιον του Sofiyski rayonen sad (πρωτοδικείου Σόφιας, στο εξής: SRS), ο αιτών παραιτήθηκε από την αίτησή του παροχής προστασίας και ισχυρίσθηκε ότι προσβλήθηκαν τα θεμελιώδη δικαιώματά του.

4 Την επόμενη ημέρα (3 Ιουλίου 2020), ο φάκελος της δικογραφίας εξακολουθούσε να μην βρίσκεται στο κτίριο του SRS, με αποτέλεσμα να μην πραγματοποιηθεί η προγραμματισμένη προφορική συζήτηση. Την ίδια ημέρα, η καθής κατέθεσε αίτηση ενώπιον του δικαστηρίου με την οποία προέβαλε πολυάριθμες αιτιάσεις σχετικά με τη συμπεριφορά του αιτούντος και ζήτησε την απόδοση των δικαστικών της εξόδων.

5 Με απόφαση του SRS της 14ης Ιουλίου 2020, η διαδικασία διεκόπη (λόγω της από 2 Ιουλίου 2020 παραίτησης από την αίτηση παροχής προστασίας). Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι δεν έπρεπε να επιδικασθούν δικαστικά έξοδα, δεδομένου ότι δεν είχε στη διάθεσή του πληροφορίες σχετικά με τις πραγματοποιηθείσες ενέργειες της καθής. Το γεγονός ότι δεν λήφθηκε υπόψη η αίτηση της καθής της 3ης Ιουλίου 2020 οφείλεται σε παράλειψη είτε του δικαστή είτε της γραμματείας του δικαστηρίου.

6 Στις 7 Αυγούστου 2020, η καθής υπέβαλε αίτηση με την οποία ζητούσε την απόδοση των δικαστικών εξόδων μετά τη διακοπή της διαδικασίας. Η διάταξη περί διακοπής της διαδικασίας δεν προσβλήθηκε και κατέστη τελεσίδικη στις 7 Αυγούστου 2020.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

7 Η αίτηση της καθής διαβιβάσθηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο (SGS). Ο δικαστικός σχηματισμός που επιλήφθηκε της εν λόγω αίτησης αποτελείτο από δύο δικαστές διορισμένους στο SGS, καθώς και από δικαστή ο οποίος στις 6 Φεβρουαρίου 2017 είχε αποσπασθεί [με διάταξη του προέδρου του Apelativen sad Sofia (εφετείου Σόφιας, στο εξής: SAS) για διάστημα 12 μηνών] από το SRS στο SGS, (απόσπαση η οποία, ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει τερματισθεί), ως λόγος δε της απόσπασης αναφέρθηκε «η ύπαρξη κενών θέσεων δικαστών, η απόσπαση δικαστών από το SGS στο SAS και στο Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία, στο εξής: VKS) και η μεγαλύτερης διάρκειας γονική άδεια δικαστικών λειτουργών». Με διάταξη του SGS της 28ης Ιανουαρίου 2021, η διαδικασία σχετικά με την αίτηση της καθής της 7ης Αυγούστου 2020 διεκόπη, ενώ το SGS έκρινε ότι το αιτούν δικαστήριο είναι αρμόδιο και έδωσε εντολή σε αυτό να αποφανθεί το ίδιο επί του ζητήματος των δικαστικών εξόδων βάσει του άρθρου 248 του GPK.

8 Ο αιτών κατέθεσε έφεση κατά της απόφασης της 28ης Ιανουαρίου 2021, η οποία απορρίφθηκε από το SAS (σε σύνθεση απαρτιζόμενη από τους τρεις δικαστές που έχουν ήδη αποφανθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας, με έναν δε αποσπασμένο δικαστή). Με τον τρόπο αυτόν, κατέστησαν επίσης οριστικές οι εντολές του SGS προς το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί της αίτησης της καθής για την απόδοση των δικαστικών εξόδων.

9 Πρέπει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της διαδικασίας δεν υφίστανται ενδείξεις ότι οι δικαστές που συμμετείχαν στους δικαστικούς σχηματισμούς με εποπτικά καθήκοντα υπέκειντο σε σύγκρουση συμφερόντων, και αυτό άλλωστε δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση. Ο λόγος της αμφιβολίας έγκειται αποκλειστικά στους κανόνες που ισχύουν αντικειμενικώς σχετικά με τον θεσμό της απόσπασης οι οποίοι θα μπορούσαν να θέσουν εν αμφιβόλω την αμεροληψία αποσπασμένου δικαστή.

Στοιχεία σχετικά με το σύστημα αποσπάσεων στη Βουλγαρία

10 Η βουλγαρική νομοθεσία επέτρεπε ανέκαθεν σε δικαστή που διορίσθηκε σε συγκεκριμένη δικαστική αρχή να αποσπάται υπό ορισμένες προϋποθέσεις κατά τη διάρκεια της θητείας του σε άλλο δικαστήριο της ίδιας ή ανώτερης βαθμίδας. Η δυνατότητα αυτή θεωρούνταν επί σειρά ετών εξαιρετική και υπέκειτο σε ορισμένες προϋποθέσεις. Με την πάροδο του χρόνου και λόγω της αδυναμίας (και ίσως της απροθυμίας) του οργάνου προσωπικού του δικαστικού σώματος (Vissh sadeben savet, Ανωτάτου Συμβουλίου του δικαστικού σώματος, στο εξής: VSS) να διοργανώσει τακτικούς διαγωνισμούς για την προαγωγή δικαστικών λειτουργών, προκύπτουν όλο και περισσότερες κενές θέσεις δικαστικών λειτουργών στους ανώτερους βαθμούς δικαιοδοσίας. Ο φόρτος εργασίας των δικαστηρίων αυτών αυξάνεται και αυτό επιβάλλει την αναζήτηση εναλλακτικών δυνατοτήτων επαγγελματικής ανέλιξης.

11 Μια τέτοια εναλλακτική δυνατότητα είναι η απόσπαση δικαστικών λειτουργών η οποία εξελίχθηκε σε μια ευρέως διαδεδομένη πρακτική για τον λόγο ότι δεν διενεργείται μέσω συγκεντρωτικής διαδικασίας ανταγωνισμού, αλλά με απόφαση

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

των προέδρων των δικαστηρίων, σχετικά με την οποία δεν πρέπει να υφίσταται συνεννόηση με άλλες δικαστικές αρχές. Παραδείγματος χάριν, η απόσπαση δικαστή από το SRS στο SGS διατάσσεται από τον πρόεδρο του SAS (άρθρο 87 του ZSV), ενώ η απόσπαση δικαστή από το SGS στο SAS αποφασίζεται επίσης από τον πρόεδρο του SAS (άρθρο 107 του ZSV).

12 Οι διατάξεις για την απόσπαση δικαστικών λειτουργών τροποποιήθηκαν επανειλημμένως κατά τη διάρκεια των έξι τελευταίων ετών. Προς απάντηση στις επικρίσεις που διατύπωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου που θεσπίζεται με την απόφασή 2006/929 της Επιτροπής, κατά το έτος 2016 επιχειρήθηκε να περιορισθεί η πρακτική αυτή με τον καθορισμό, κατόπιν τροποποίησης του ZSV, της μέγιστης διάρκειας της απόσπασης στο ένα έτος και την απαγόρευση των επανειλημμένων αποσπάσεων στην ίδια δικαστική αρχή (βλ. άρθρο 227, παράγραφος 1, του ZSV). Ωστόσο, η εν λόγω τροποποίηση απώλεσε, κατά κάποιον τρόπο, τη σημασία της με τη θέσπιση του νέου άρθρου 227, παράγραφος 2, του ZSV (σε ισχύ από τις 14 Νοεμβρίου 2017), το οποίο επιτρέπει σε δικαστή να αποσπάται με τη συναίνεσή του χωρίς χρονικό περιορισμό, εάν η αρχή στην οποία αποσπάσθηκε έχει κενή θέση δικαστικού λειτουργού. Συγκεκριμένα, στην πράξη, η απόφαση για την επ' αόριστον απόσπαση λαμβάνεται από τους προέδρους των δικαστηρίων, οι οποίοι την εγκρίνουν εφόσον συναινεί ο αποσπασμένος δικαστής. Η εμπειρία δείχνει ότι η διάρκεια της απόσπασης σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να φθάσει τα εννέα έτη.

13 Επιπλέον, το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, στο εξής: VAS) με απόφαση της 14ης Αυγούστου 2020 αρνήθηκε, στη διοικητική υπόθεση 2374/2020, να υποβάλει το προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς το ζήτημα αν η απόσπαση δικαστών βάσει απόφασης προέδρων των δικαστηρίων και μόνον συνιστά παραβίαση της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών.

14 Μέχρι το 2018, ο τερματισμός της απόσπασης γινόταν με μόνη την απόφαση του προέδρου του δικαστηρίου, ο οποίος την είχε εγκρίνει. Με τροποποίηση του άρθρου 30, παράγραφος 5, του ZSV του ίδιου έτους, δημιουργήθηκε νέο σημείο 18, βάσει του οποίου το Sadiyska kolegia na VSS (δικαστικό συμβούλιο του VSS) εξουσιοδοτήθηκε να τερματίζει την απόσπαση δικαστή, εάν «δεν τηρήθηκε η διαδικασία που προβλέπεται στον παρόντα νόμο ή εάν η στελέχωση καθίσταται απαραίτητη για το έργο της δικαστικής αρχής από την οποία ο δικαστής αποσπάσθηκε».

15 Ο νόμος δεν ορίζει τι σημαίνει «απαραίτητη στελέχωση». Ωστόσο, το άρθρο 30, παράγραφος 5, σημείο 18, του ZSV έτυχε ερμηνείας από το VAS. Με την υπ' αριθ. 8223 απόφαση της 25ης Ιουνίου 2020 στη διοικητική υπόθεση 13214/2018, το VAS έκρινε ότι το μόνο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εξέταση της «απαραίτητης στελέχωσης» είναι η πληρότητα του δικαστηρίου από το οποίο αποσπάσθηκε ο δικαστής, ενώ πρέπει να παρατηρείται μεταβολή του αριθμού των υποθέσεων που εισάγονται στο δικαστήριο αυτό. Επιπλέον, το

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

VAS δέχθηκε ότι η ακρόαση του αποσπασμένου δικαστή ενώπιον του δικαστικού συμβουλίου του VSS δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τον τερματισμό της απόσπασής του, δεδομένου ότι ο τερματισμός της απόσπασης απαιτείται να διενεργείται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου από το οποίο είχε αποσπασθεί ο δικαστής.

16 Όσον αφορά την πρακτική του δικαστικού συμβουλίου του VSS κατά την άσκηση των εξουσιών για τον τερματισμό της απόσπασης, το αιτούν δικαστήριο εξέτασε λεπτομερώς τα πρακτικά της από 23 Ιουνίου 2020 συνεδρίασης του δικαστικού συμβουλίου του VSS, από τα οποία προκύπτει ότι, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, η συνήθης διαδικασία διορισμού συγκεκριμένων δικαστών τροποποιήθηκε προκειμένου να τερματισθεί η απόσπαση άλλου δικαστή. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, η αντιφατική επιχειρηματολογία που παρατίθεται στα πρακτικά δημιουργεί αμφιβολίες ως προς το αν το όργανο προσωπικού του δικαστικού σώματος λαμβάνει τις αποφάσεις του με διαφάνεια και αν καθοδηγείται από κίνητρα ικανοποίησης ορισμένων δικαστών εις βάρος άλλων. Το αιτούν δικαστήριο στηρίζει το συμπέρασμα αυτό, επίσης, στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 19ης Οκτωβρίου 2021 στην υπόθεση Miroslava Todorova κατά Βουλγαρίας, από την οποία προκύπτει (αν και για διαφορετικά ζητήματα) η απροθυμία του δικαστικού συμβουλίου του VSS να παραθέσει τους λόγους της άνισης μεταχείρισης των προσώπων.

17 Συνοπτικά, όσον αφορά την κατάσταση του αποσπασμένου δικαστή σύμφωνα με την ισχύουσα βουλγαρική νομοθεσία, σύμφωνα με τον γενικό κανόνα της απόσπασης του άρθρου 227, παράγραφος 1, του ZSV, η αλλαγή θέσης εργασίας γίνεται άπαξ και για μέγιστη διάρκεια ενός έτους. Η περίοδος είναι αρκετά σύντομη και ο δικαστής γνωρίζει ότι θα επιστρέψει στην προηγούμενη θέση του, οπότε η απόσπαση φαίνεται να συνάδει με τις προϋποθέσεις που έχει ορίσει η νομολογία του Δικαστηρίου (βλ. σκέψη 31 κατωτέρω).

18 Δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά την απόσπαση σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 227, παράγραφος 2, του ZSV που θεσπίσθηκε το 2017. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η ύπαρξη και μόνον κενής θέσης στο δικαστήριο στο οποίο αποσπάται ο δικαστής αποτελεί προϋπόθεση για την απόσπαση επ' αόριστον (άλλωστε, ο δικαστής αυτός συμφωνεί να αποσπασθεί επ' αόριστον). Συχνά, οι αποσπάσεις αυτές διαρκούν για αρκετά έτη, σε ορισμένες δε περιπτώσεις έως και 10 έτη. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο δικαστής συνάπτει κοινωνικές και οικογενειακές σχέσεις στον νέο τόπο εργασίας του και προσαρμόζει τις συνήθειές του στα νέα του υπηρεσιακά καθήκοντα. Παρά την αλλαγή αυτή, δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι η απόσπαση δεν μπορεί να ανακληθεί ανά πάσα στιγμή, ακόμη και από τον πρόεδρο του δικαστηρίου που την ενέκρινε. Η σχετική απόφαση υπόκειται μεν σε δικαστικό έλεγχο, πλην όμως εκτελείται κατά τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας και ο δικαστής οφείλει να αναμείνει την έκβαση της διαδικασίας υπηρετώντας στη θέση και στην αρχή από την οποία αποσπάσθηκε (βλ. άρθρο 36 του ZSV). Τούτο καθιστά το έργο του δικαστή εξαρτώμενο από τις αποφάσεις του δικαστικού συμβουλίου του VSS και του

ΕΠΙΣΗΜΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

προέδρου του δικαστηρίου που τον απέσπασε, γεγονός που θα μπορούσε να αποτελέσει έρεισμα για την άσκηση πίεσης σε συγκεκριμένες αποφάσεις. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, ο θεσμός της απόσπασης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την άσκηση πίεσης σε ορισμένους δικαστές, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο δυνατή την αυθαιρεσία *εντός* του δικαστικού σώματος.

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

19 Ο αιτών ισχυρίζεται ότι δεν υποχρεούται να αποδώσει στην καθής τα δικαστικά έξοδα, δεδομένου ότι είχε έννομο συμφέρον να κινήσει τη διαδικασία, αλλά παραιτήθηκε από την αίτησή του για τον λόγο και μόνον ότι τα δικαστήρια προσέβαλαν τα δικονομικά δικαιώματά του. Κατά τον αιτούντα, η καθής έχει το δικαίωμα να προσλάβει ακριβούς δικηγόρους, αλλά τα έξοδά της που προκύπτουν από αυτή την ενέργεια δεν πρέπει να βαρύνουν τον αιτούντα. Επιπλέον, ο αιτών υποστηρίζει, στους διάφορους βαθμούς δικαιοδοσίας, ότι προσβλήθηκε το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη και ότι δεν πρέπει να επανεξετασθεί η άποψη του SRS ότι δεν υπάρχει βάση για την απόδοση των εξόδων της καθής.

20 Η καθής ισχυρίζεται ότι υπέβαλε εμπρόθεσμα αίτημα για απόδοση των εξόδων και ζητεί την απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου (ύψους 425 λέβα [BGN]).

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Αντικείμενο της διαφοράς και σχέση μεταξύ του αντικειμένου αυτού και του δικαίου της Ένωσης

21 Όπως εκτέθηκε ανωτέρω, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, μόνον το ζήτημα των δικαστικών εξόδων εξακολουθεί να εκκρεμεί.

22 Κατ' αρχάς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, λόγω της αμφισβήτησης που διατύπωσε ο αιτών ως προς το ότι είναι θύμα μεροληπτικών δικαστών, η μη απάντηση στην ένσταση αυτή θα μπορούσε να συνιστά παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, γεγονός που μπορεί επίσης να έχει οικονομικές συνέπειες για το κράτος. Κατά το αιτούν δικαστήριο, τούτο προϋποθέτει την εξάντληση όλων των επιτρεπτών ενδίκων βοηθημάτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προβλέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, ώστε να εξαλειφθεί κάθε αμφιβολία ως προς την αμεροληψία των δικαστών που έχουν επιληφθεί της υποθέσεως.

23 Επιπλέον, προκειμένου να αιτιολογήσει τη σχέση μεταξύ του αντικειμένου της ένδικης διαφοράς και του δικαίου της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο ερμηνεύει τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ως εξής:

ΕΠΙΤΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

24 Σύμφωνα με το Δικαστήριο, κάθε δικαστήριο το οποίο θα μπορούσε, ενδεχομένως, να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης μπορεί να υπερασπισθεί την ανεξαρτησία του έναντι εξωτερικών παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν την ανεξαρτησία του, ακόμη και αν το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης δεν εμπίπτει ευθέως σε πεδίο αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψεις 32 έως 37). Με άλλα λόγια, η ίδια η διάταξη του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ καθιστά την ανεξαρτησία κάθε εθνικού δικαστηρίου που είναι επιφορτισμένο αφηρημένα με την έκδοση απόφασης σε περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι δυνατή η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ επί της ουσίας ζήτημα του δικαίου της Ένωσης και όχι απλώς του εθνικού συνταγματικού δικαίου (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψεις 34 και 35).

25 Είναι αυτονόητο ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν να υποβάλλουν αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως προς υπεράσπιση της ανεξαρτησίας τους αν κρίνουν μόνον κατά τρόπο αφηρημένο ότι αυτή μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο, παρά μόνον σε περίπτωση συνδρομής ορισμένου πραγματικού περιστατικού που τοποθετεί το δικαστήριο που καλείται να εκδώσει απόφαση σε κατάσταση στην οποία θα ετίθετο η ανεξαρτησία του υπό αμφισβήτηση (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Miasto Łowicz και Prokurator Generalny, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234, σκέψεις 46 έως 48).

26 Εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 278, παράγραφος 3, του GPK, ανώτερα δικαστήρια έδωσαν στο αιτούν δικαστήριο εντολή να κρίνει το ζήτημα των δικαστικών εξόδων στο πλαίσιο διακοπείσας δίκης. Μολονότι η διαδικασία αυτή διεκόπη και η σχετική διάταξη απέκτησε ισχύ δεδικασμένου, ένας εκ των διαδίκων ισχυρίζεται ότι θίγεται από την παραβίαση της ανεξαρτησίας του εθνικού δικαστηρίου το οποίο αρνήθηκε να καταδικάσει τον αιτούντα στα δικαστικά έξοδα. Ο αιτών της κύριας δίκης ισχυρίζεται ότι το αιτούν δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί επί της αξίωσης κατ' αυτού και έχει κρίνει ότι δεν είναι βάσιμη, με αποτέλεσμα η ένδικη διαφορά να έχει καταστεί άνευ αντικειμένου.

27 Ταυτόχρονα, το ζήτημα των δικαστικών εξόδων αμφισβητήθηκε από την καθής της κύριας δίκης ενώπιον δύο τακτικών δικαστηρίων του βουλγαρικού νομικού συστήματος, στους δικαστικούς σχηματισμούς των οποίων συμμετείχαν επίσης αποσπασμένοι δικαστές. Τα δικαστήρια αυτά έκριναν ότι, όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, η διαδικασία εξακολουθούσε να εκκρεμεί, οπότε ανέπεμψαν την υπόθεση στο αιτούν δικαστήριο, η δε άποψή τους ότι η διαδικασία εξακολουθούσε να εκκρεμεί είναι δεσμευτική για το δικαστήριο αυτό. Τούτο είναι ζήτημα εθνικού δικονομικού δικαίου, πλην όμως συνδέεται με τη δικαστική ανεξαρτησία και τη δυνατότητα παροχής εντολών σε εθνικό δικαστή, γεγονός που συνιστά περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. [Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και

ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΚΔΟΣΗ

δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός], C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψη 94).

28 Βάσει των προεκτεθέντων, πρέπει να εκτιμηθεί σε ποιον βαθμό το αιτούν δικαστήριο πρέπει να θεωρηθεί ότι δεσμεύεται από τις εντολές των ανωτέρων δικαστηρίων (όπως προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, ήτοι στο άρθρο 278, παράγραφος 3, του GPK), ακόμη και αν στους δικαστικούς σχηματισμούς συμμετείχαν αποσπασμένοι δικαστές. Πρόκειται για ζήτημα ανεξαρτησίας του δικαστηρίου (από το οποίο εξαρτάται ευθέως η εξέλιξη της προκειμένης διαδικασίας) και, κατά συνέπεια, υφίσταται βάσιμος λόγος να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ τυγχάνει εφαρμογής.

29 Τέλος, για λόγους πληρότητας, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά την εξέταση του ζητήματος του ύψους της αξίωσης απόδοσης των δικαστικών εξόδων, θα έπρεπε να εκτιμήσει επίσης, υπό το πρίσμα της άποψης του αιτούντος διαδίκου ότι η καθής προσέφυγε σε ακριβές υπηρεσίες δικηγόρου, αν και σε ποιον βαθμό η αίτηση της καθής ως προς το συγκεκριμένο ποσό πρέπει να γίνει δεκτή. Συναφώς, στο εθνικό δίκαιο αναγνωρίζεται η ύπαρξη δεσμευτικού πίνακα αμοιβών του Vissh advokatski savet (ανωτάτου συμβουλίου του δικηγορικού σώματος), ζήτημα ως προς το οποίο υφίσταται σχετική νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2017, CHEZ Elektro Bulgaria και FrontEx International, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-427/16 και C-428/16, EU:C:2017:890).

Τα προδικαστικά ερωτήματα

30 Προσφάτως, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποφανθεί σχετικά με το κατά πόσον η δυνατότητα απόσπασης δικαστών που προβλέπεται σε εθνικό νομικό σύστημα είναι ασυμβίβαστη με τα πρότυπα που εγγυώνται την ανεξαρτησία των δικαστηρίων (βλ. απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931). Η υπόθεση αφορούσε πολωνικό νόμο, βάσει του οποίου όργανο της εκτελεστικής εξουσίας (ο Υπουργός Δικαιοσύνης), ο οποίος ασκεί επίσης καθήκοντα γενικού εισαγγελέα, μπορεί να αποσπάσει διορισμένους δικαστές από ένα δικαστήριο σε άλλο.

31 Σύμφωνα με τις σκέψεις 78 έως 86 της απόφασης της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ([συνεκδικασθείσες υποθέσεις] C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931), κατά την εξέταση του παραδεκτού της απόσπασης δικαστών και προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των δικαστηρίων, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εξετάζει αν η απόσπαση διενεργείται από όργανο του κράτους το οποίο δεν ασκεί επιρροή στη δικαστική διαδικασία, αν διενεργείται με ή χωρίς τη συναίνεση του δικαστή, αν η επιλογή των αποσπασμένων δικαστών και ο τερματισμός της απόσπασης διενεργούνται με κριτήρια γνωστά εκ των προτέρων και αιτιολογημένα, καθώς και αν οι αποφάσεις σχετικά με την απόσπαση και τον τερματισμό της μπορούν να προσβληθούν ενώπιον ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

32 Στο σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθούν ορισμένες διαφορές μεταξύ του καθεστώτος στη Βουλγαρία και της απόσπασης δικαστών από τον Υπουργό Δικαιοσύνης στην Πολωνία. Κατά πρώτον, η απόσπαση στη Βουλγαρία διενεργείται με απόφαση των δικαστικών αρχών. Κατά δεύτερον, απόσπαση για χρονικό διάστημα άνω των τριών μηνών διενεργείται μόνο με συναίνεση του δικαστή. Τρίτον, μολονότι δεν υφίστανται κριτήρια για την έναρξη της απόσπασης, υφίστανται κριτήρια για τον τερματισμό της από το δικαστικό συμβούλιο του VSS και φαίνεται να είναι αντικειμενικά (βλ. σκέψη 14 ανωτέρω).

33 Ως εκ τούτου, το πρώτο ζήτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι αν τα κριτήρια που ορίζονται στην απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-748/19 έως C-754/19, EU:C:2021:931), πρέπει να εφαρμόζονται όχι μόνο όταν η απόσπαση διατάσσεται από όργανο της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά και όταν διενεργείται από διοικητικό όργανο της δικαστικής εξουσίας που απολαμβάνει καθεστώς ανεξαρτησίας έναντι της νομοθετικής εξουσίας και της κυβέρνησης (πρώτο προδικαστικό ερώτημα).

34 Το δεύτερο ζήτημα που πρέπει να διευκρινισθεί είναι κατά πόσον η έλλειψη δικαστικά ελέγξιμων απαιτήσεων για την επιλογή των δικαστών αρκεί κατά την έναρξη της απόσπασης για να θίξει την ανεξαρτησία των δικαστών κατά παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το άρθρο 227, παράγραφος 7, του ZSV προβλέπει αφηρημένες προϋποθέσεις επιλογής για την απόσπαση, οι οποίες, ωστόσο, δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα).

35 Το τρίτο ζήτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι αν ο καθορισμός από τον νόμο αντικειμενικών κατά τα φαινόμενα προϋποθέσεων για τον τερματισμό της απόσπασης (βλ. σκέψη 32 ανωτέρω) αποκτά νόημα μέσω του τρόπου εφαρμογής του νόμου από το VSS, ο οποίος μάλιστα δεν είναι ενιαίος κατά την άποψη ορισμένων μελών του (βλ. σκέψη 16 ανωτέρω). Γενικότερα, το ζήτημα είναι αν η αυθαίρετη εφαρμογή του νόμου από τις αρμόδιες εθνικές διοικητικές και δικαστικές αρχές, παρά την ύπαρξη αντικειμενικών προϋποθέσεων απόσπασης καθοριζομένων από τον νόμο, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραβίαση του προτύπου ανεξαρτησίας που προβλέπεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ (τρίτο προδικαστικό ερώτημα).

36 Το τέταρτο ζήτημα που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι στις εκθέσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου διαπιστώθηκε ένα συστημικό πρόβλημα στον έλεγχο της απόσπασης δικαστών, στη δε έκθεση της 13ης Νοεμβρίου 2018 (COM(2018) 850 τελικό) διατυπώθηκαν επιφυλάξεις ως προς το ότι η απόσπαση που δεν υπόκειται σε έλεγχο θα μπορούσε να οδηγήσει σε εναλλακτική σταδιοδρομία που δεν προβλέπεται στον νόμο, γεγονός που θα δημιουργούσε «κινδύνους ανεξαρτησίας» [ως προς το δεσμευτικό αποτέλεσμα της απόφασης για τη θέσπιση του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου, βλ. σημείο 2 του διατακτικού της απόφασης της 18ης Μαΐου 2021, Asociaţia «Forumul Judecătorilor din România», (συνεκδικασθείσες υποθέσεις) C-83/19,

ΕΠΙΣΗΜΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, EU:C:2021:393]. Πρέπει, επομένως, να ληφθεί υπόψη το ειδικό πλαίσιο της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας ως χωρών στις οποίες εφαρμόζεται ο μηχανισμός συνεργασίας και ελέγχου και να απαντηθεί αν σε περίπτωση αδυναμιών του συστήματος αποσπάσεων που διαπιστώνονται στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου, και οι οποίες δεν έχουν αρθεί (ή έχουν αρθεί αλλά στη συνέχεια θεσπίσθηκαν εκ νέου με νόμο), η κατάργηση των εγγυήσεων σχετικά με την απόσπαση μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση της απαίτησης περί ανεξαρτησίας που προβλέπεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ (τέταρτο προδικαστικό ερώτημα).

37 Σε περίπτωση που στα προηγούμενα ζητήματα δοθεί η απάντηση ότι υφίσταται παραβίαση της απαίτησης περί ανεξαρτησίας των αποσπασμένων δικαστών, το πέμπτο ζήτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι ποιες είναι οι συνέπειες της διαπιστωθείσας έλλειψης ανεξαρτησίας (πέμπτο προδικαστικό ερώτημα).

38 Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σύμφωνα με την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, Elchinov (C-173/09, EU:C:2010:581), οι εντολές ανωτέρου δικαστηρίου, οι οποίες είναι δεσμευτικές βάσει του εθνικού δικαίου, χάνουν τη δεσμευτική τους ισχύ εάν δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης. Εν προκειμένω, ζητείται να διευκρινισθεί υπό ποιες συνθήκες η δεσμευτική αυτή ισχύς θα ήρετο εάν οι εντολές, μολονότι δεν αντιβαίνουν ευθέως στο δίκαιο της Ένωσης, δόθηκαν από αρχή η οποία ενδεχομένως δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα του δικαίου της Ένωσης. Περαιτέρω, πρέπει να σημειωθεί εν προκειμένω ότι οι εντολές του ανωτέρου εθνικού δικαστηρίου δεν αφορούν απόφαση επί της ουσίας της ένδικης διαφοράς, αλλά είναι διαδικαστικού χαρακτήρα (βλ. σκέψη 27 ανωτέρω).

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ